

«Минуще все, лиш слово не мине»

*Творилась віки Українська Мова
І потом, і кров'ю народу,
Як дар найсвятіший від вічного Слова
На зоряне щастя та згodu.*

I. Огієнко (митрополит Іларіон)

Українська мова – мова найбільшого корінного етносу України і невід'ємна ознака його ідентичності. Незважаючи на складні умови тривалих періодів бездержавності української нації та її територіальної роз'єднаності, українська мова зберегла свою основу і стала важливим чинником возз'єднання українських земель і відновлення соборної незалежності України.

Українська мова – це скарбниця духовної і культурної спадщини нашого народу. У різноманітних формах її існування (старовинні усні перекази і літописи, народні пісні і думи, казки і міфи, поетичні і прозові твори тощо) зберігається історична пам'ять та досвід нації, її світоглядні і моральні цінності, віддзеркалюються національні традиції і звичаї, тобто ознаки, що притаманні саме цій спільноті і тому є унікальними складовими національної ідентичності.

Мова – це засіб спілкування. Вона створює мовний простір, який є природнім середовищем буття української нації. Збереження мовного простору є неодмінною умовою існування і розвитку української нації і гарантією забезпечення мовних прав українців.

Статус української мови як державної закріплений у статті 10 Конституції України.

З огляду на це українська нація і держава мають забезпечувати відродження і захист української мови, якісну розбудову українського мовного простору.

I. Заквітчана вічність у слові

Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: Короткий нарис: навч. посіб. / С. П. Бевзенко. – Київ : Вища школа, 2006. – 143 с.

Посібник розкриває природу та суспільні функції української мови, взаємозалежність мови і мислення, походження та історичний розвиток мови, а також висвітлює зв'язки з іншими науками та знайомить з прийомами лінгвістичних досліджень.

Для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів, та для всіх хто цікавиться історією рідної мови.

Губерначук С. С. Як гул століть, як шум віків – рідна мова / С. С. Губерначук. – Київ : Бліц-інформ, 2002. – 234 с.

Книга розкриває питання пов'язані з історією української мови та трактуванням цієї історії дослідниками різних напрямків. Видання розглядає ряд не введених в історіографію прадавніх пам'яток української мови, що дійшли до нас ще із сонцепоклонницьких часів, простежує найдавніші витoki нашої рідної мови.

Ця книга зацікавить тих, хто хоче дізнатися про правдиву історію України та нашої рідної мови.



Кузьменко Ю. О. Історія української мови в конспектах: навчальний посібник / О. Ю. Кузьменко. – Київ : Пульсари, 2003. – 124 с.

Роль мови у визначенні національної ідентичності народу, мова і формування національної самосвідомості – ці та інші проблеми є темою одинадцяти конспектів. Використовуючи численні історичні документи, факти й висловлювання багатьох визначних дослідників, автор переконливо доводить милозвучність, красу й невмирущість української мови, а відтак і народу, що її створив.

Ця книга адресована тим, хто ставиться до національної історії як до власної духовної спадщини та хоче підняти рівень своєї національної свідомості.

Огієнко І. І. Історія української літературної мови / І. І. Огієнко. – Київ : Наша культура і наука, 2004. – 436 с.

Це одна з етапних праць ученого, яка за радянських часів вважалася особливо крामольною. В історичному розрізі автор показав той воістину тернистий шлях, яким пройшла українська мова в умовах століть заборон, утисків і обмежень, дослідив феномен незнищенності її як «душі нації», «найціннішого скарбу» народу. Водночас з'ясовується, яких негативних наслідків завдали процесові творення літературної мови репресії цензурних відомств царської Росії та політика партійно-більшовицького терору проти українського відродження в 20-30-х роках ХХ століття.

Книга буде цікава всім, кому небайдужий процес ствердження української мови як державної.

Півторак Г. П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски» / Г. П. Півторак. – Київ : Академія, 2001. – 152 с.

У книзі розглянуто походження східнослов'янських народів та їхніх мов. Доведено необґрунтованість доктрини про давньоруську народність і першу руську державу як «спільну колиску» українців, росіян та білорусів, розкрито терміни «Русь», «Росія», «Великоросія», «Малоросія» та історію їх вживання, пояснено походження назви «Україна», охарактеризовано етапи та особливості формування східнослов'янських мов.

Для викладачів, студентів, учителів, широкого кола зацікавлених читачів.

Півторак Г. П. Українці: звідки ми і наша мова / Г. П. Півторак. – Київ : Наукова думка, 1993. – 200 с.

У монографії розглянуті джерела мовно-історичних відомостей про наше минуле та розповідається про найдавніших мешканців на території сучасної України, про походження слов'ян, перші слов'янські племена, роль скіфів у нашій історії, формування південноруських союзів племен, як етнічної основи українського народу.

Ви дізнаєтесь про виникнення найважливіших діалектних рис, що стали характерними особливостями української мови, причини й передумови сучасного діалектного поділу української мови. Проаналізовані мовні особливості творів давньоруської літератури.

Для тих, хто зацікавлений походженням українського народу й історією української мови.

Степаненко М. І. Історія, грамати́ка, поетика українського слова / М. І. Степаненко. – Полтава : АСМІ, 2008. – 344 с.

У книзі вміщено мовознавчі статті, літературознавчі розвідки, публіцистичні роздуми доктора філологічних наук, професора М. І. Степаненка.

Книга буде у пригоді тим, хто цінує українське слово, прагне глибше осмислити сучасну українську літературну мову, бажає дізнатись правду про походження нашої мови.

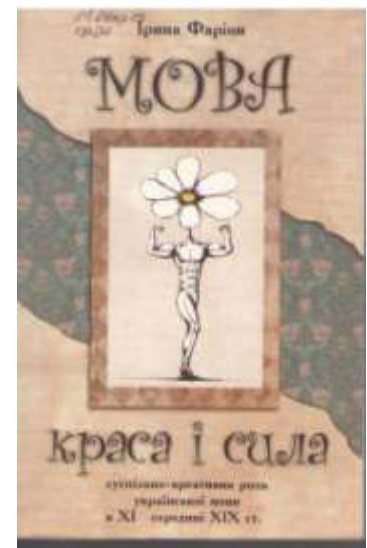


Фаріон І. Д. Мова – краса і сила: Суспільно-креативна роль української мови в XI – середині XIX ст. / І. Д. Фаріон. – Львів : видавництво Львівської політехніки, 2007. – 212 с.

Головна мета цього дослідження – на широкому історико-ідеологічному та суспільно-політичному тлі простежити визначальні піки креативної ролі мови в розбудові суспільства і становлення його основного стрижня нації.

Складний шлях української мови висвітлено не лише через долання позамовних чинників усунення її з повноцінних сфер функціонування, але й через завоювання гідного місця в серцях власних носіїв.

Це нетрадиційне лінгвістичне дослідження адресоване усім, хто цікавиться історією та проблемами мови, адже мова – це справа усіх і кожного.



Фаріон І. Д. Суспільний статус староукраїнської (руської) мови у XIV-XVII століттях: мовна свідомість, мовна дійсність, мовна перспектива: монографія / І. Д. Фаріон. – Львів : видавництво Львівської політехніки, 2015. – 656 с.

Це перше в українському мовознавстві дослідження, що цілісно розкриває еволюцію статусу староукраїнської (руської) мови та національної свідомості впродовж XIV-XVII ст. у двох провідних елітарних середовищах: урядово-шляхетських та духовно-освітніх.

Книга рекомендована філологам, історикам, філософам, культурологам та всім, хто цікавиться проблемами мови.

Додаткова інформація на сайтах:

Квасниця І. Ю. З історії становлення державної мови в Україні. [Електронний ресурс] : [сайт] / І. Ю. Квасниця // Дітям про державну і рідну мову в Україні – Текст. – Б. м., 2014. - Режим доступу:

<http://www.spadshina.com/blog/publikatsiyi/z-istoriyi-stanovlennya-derzhavnoyi-movi-v-ukrayini.html> (дата звернення 6. 11. 16). – Назва з екрана.

Історія української мови. [Електронний ресурс] : [сайт] / Лінгвапедія. – Текст. – Б. м., 2015. - Режим доступу:

<http://linguapedia.info/uk/statti/istoriya-rozvitku-ukrainskoi-movy.html> (дата звернення 6. 11. 16). – Назва з екрана.

II. Пам'ятки української писемності

Білоус П. В. Українська література XI-XVIII ст.: навчальний посібник / П. В. Білоус, О. П. Білоус. – Київ : Академія, 2010. – 360 с.

Навчальний посібник допоможе студентам у вивченні давніх текстів, які створені в ті часи, коли слово, розуміння і витлумачення його були іншими, ніж нині. Книга містить рекомендовану літературу і фрагменти найважливіших наукових текстів, методичні поради щодо опрацювання проблемних питань, цікаву додаткову інформацію.

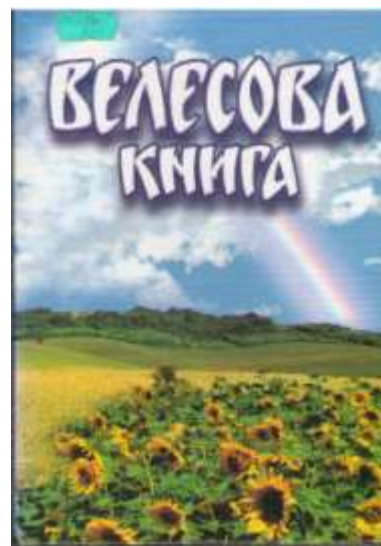
Адресований студентам-філологам, викладачам, учителям-словесникам, фахівцям з історії, філософії, культурології.

Велесова книга: духовний заповіт предків. – Київ : Велес, 2004. – 256 с.,

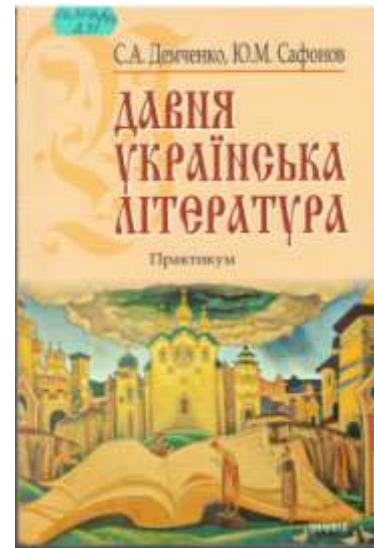
Ця книга – безцінна літературна пам'ятка українського народу дохристиянського періоду, сенсаційна знахідка денікінського полковника Алі Ізенбека в мастку на Харківщині 1919 року. Вона висвітлює маловідомі факти, дає уявлення про життя і вірування наших предків.

Видання свідчить, що наші далекі пращури мали розвинене почуття людської гідності, національної свідомості, патріотизму, неабияку здатність до творчості, високі духовність і мораль.

Книга зацікавить тих, хто хоче дізнатися про відносини слов'ян і русів з римлянами, греками, хозарами, готами, гунами, варягами. Ці стосунки не завжди були мирними, але наші предки відстояли рідну землю, віру, звичаї.



Демченко С. А. Давня українська література (X-XVIII століття): практикум: навчальний посібник / С. А. Демченко, Ю. М. в. – Київ : Знання, 2013. – 231 с.



У посібнику в хронологічній послідовності висвітлено найважливіші напрями розвитку літературного процесу в Україні від давнини до кінця XVIII століття. Особлива увага приділена проблемним питанням походження та розвитку української мови, літератури, культури в контексті історико-культурного розвитку сусідніх народів. Завдяки народності, суспільній активності, самобутності українська література стала рівноправною серед великих літератур світу.

Для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів, учителів, широкого кола читачів, яких цікавлять історія і культура України.

Клочек Г. Д. Світ «Велесової книги»: навчальний посібник / Г. Д. Клочек. – Кіровоград : Степова Еллада, 2001. – 160 с.

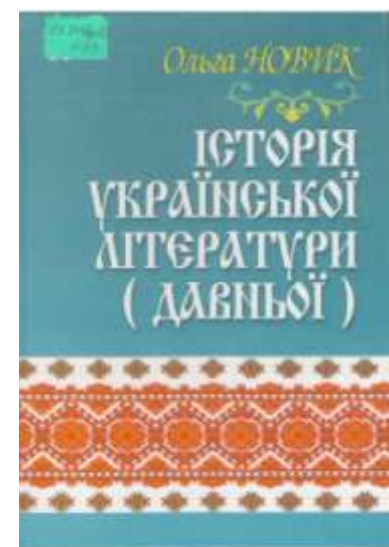
Навчальний посібник наближає «Велесову книгу», цю безцінну пам'ятку нашої культури, до читача. Це своєрідне дослідження, у якому «Велесова книга» відкривається як літературний текст, наділений сильною художньою енергетикою.

Адресується вчителям, студентам, учням, всім, хто прагне отримати цілісне уявлення про знамениту пам'ятку, яка дійшла до нас з IX століття.

Новик О. П. Історія української літератури (давньої): навчальний посібник / О. П. Новик. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.

Книга знайомить студентів із періодом зародження та початкових етапів розвитку українського письменства, характеризує особливості давньої літератури, досліджує наступність традицій.

Пропонується філологам (студентам, аспірантам, викладачам), усім, хто цікавиться вивченням історії давньої української літератури.



Повість минулих літ: Літописні оповідання. – Київ : Веселка, 2002. – 227 с.

«Повість минулих літ» - не просто літопис, пам'ятка української писемності XI-XII ст., а й високохудожня поетична книга, своєрідна хрестоматія, збірник епічних пісень, легенд та переказів; це перша, найдавніша історія українського народу. Вона є букварем нашої національної свідомості, глибоких патріотичних почуттів, пронесених народом крізь тисячоліття.

Для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів, учителів, широкого кола читачів, всіх кого цікавлять історія і культура України.

Степанишин Б. І. Українська словесність від прадавніх часів до середини XIX століття: навчальний посібник / Б. І. Степанишин. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2009. – 272 с.

Головне призначення цього підручника простежити багатовіковий шлях невинного розвитку словесної творчості нашого великого народу в нечувано тяжких умовах боротьби за національну літературу і самостійну літературну мову.

Для учнів загальноосвітніх шкіл, студентів – філологів та вчителів.

Сушинський Б. І. «Велесова книга предків»: науково-літературне видання / Б. І. Сушинський. – Київ-Одеса : Видавничий дім ЯВФ, 2004. – 256 с.

У книзі розглянуті основні проблеми пізнання «Велесової книги» і подаються версії та зауваження щодо її авторства і тлумачення. Це перший прозовий переклад «Велесової книги», з літературною обробкою та інтерпретацією цього літопису, що робить її сприйнятною для учня і студента, шкільного вчителя і викладача ВУЗу, науковця і, просто, шанувальника національної історії та словесності.

Яценко Б. «Слово о полку Ігоревім» та його доба. Комплексне дослідження / Б. Яценко. – Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 2000. – 256 с.

Дане видання - це один із всесвітньовідомих шедеврів світової культури. Основна мета цього дослідження – смислова реконструкція «Слова» у контексті його епохи. У книзі автор подає історичну основу «Слова», розглядає питання з історії його відкриття, наводить орфографічні та палеографічні особливості

рукопису. Книжка містить ритмічний виклад, ритмічний переклад та реконструйований список «Слово о полку Ігоревім», авторський переклад на англійську мову.

Для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів, учителів, широкого кола читачів, всіх кого цікавлять історія і культура України.

Додаткова інформація на сайтах:

“Пересопницьке євангеліє” як пам’ятка української книжної і народної мови. [Електронний ресурс] // Освіта [сайт]. – Текст. – Б. м., 2011. - Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/culture/10362/> (дата звернення 6. 11. 16). – Назва з екрана.

Німчук В. В. Пам’ятки української мови. [Електронний ресурс] / В. В. Німчук // Літопис [сайт]. – Текст. Б. м., 2012. - Режим доступу: <http://litorys.org.ua/ukrmova/um60.htm> (дата звернення 6. 11. 16). – Назва з екрана.

Остромирове Євангеліє. [Електронний ресурс] // Бібліограф [сайт]. – Текст. – Б. м., 2015. - Режим доступу: <http://bibliograph.com.ua/rus/93-2.htm> (дата звернення 6. 11. 16). – Назва з екрана.

III. Зодчі української мови

Кримський А. Ю. Мовознавство [Текст] / А. Ю. Кримський. Твори в п’яти томах. – Київ : Наукова думка, 1993. – 301 с. – Т. 3.

Відомий мовознавець в своїй праці розглядає проблеми розвитку й нормалізації української літературної мови. Багато уваги приділяє її діалектним особливостям.

Книга стане у пригоді учителям, студентам, учням старших класів та усім, хто цікавиться рідною мовою.

Огієнко І. І. Тарас Шевченко: мовні аспекти творчості / І. І. Огієнко. – Київ : «Наша наука і культура», 2002. – С. 286-316.

У цій праці автор ґрунтовно розглядає елементи мови Кобзаря, її милозвучність, синоніміку, народність і релігійність, а також новотвори та особливості авторського правопису.

Іван Огієнко дослідив внесок Тараса Шевченка в розвиток і ствердження нової української літературної мови, і щоб його «праця ширше пішла серед



українського народу і допомогла розростові української літературної мови, бо цього прагнув і великий наш Кобзар».

Для старшокласників і студентів, учителів і викладачів.

Русанівський В. М. У слові – вічність: Мова творів Шевченка / В. М. Русанівський. – Київ : Наукова думка, 2002. – 240 с.

Якщо ви хочете докладніше довідатись, на якій діалектній базі формувалася поетична мова Т. Шевченка, щоб потім стати основою загальнонаціональної літературної мови, якщо вас цікавить, як з кріпака наш поет піднявся до високоерудованої людини свого часу, якщо вам треба пізнати джерела творчості Кобзаря, прочитайте цю книгу.

Книжка призначена філологам-науковцям, викладачам, студентам та широкій громадськості.



Творчість І. Котляревського в контексті сучасної філології. Збірник наукових праць. – Київ: Наукова думка, 1990. - 208 с.

У збірнику розглянуто питання стилістичного використання лексико-фразеологічних засобів мови художніх творів І. Котляревського, який, звернувшись до народного життя і народної мови, дав поштовх розвитку нового українського письменства. Усьому світові поет показав багатство та красу, гнучкість і барвистість українського слова.

Для філологів, викладачів вузів, мистецтвознавців, учителів, студентів.

Українські письменники про літературу та мову: збірка ст. - Київ : Знання, 2001. – 463 с.

У збірку увійшли статті та висловлювання (в листах, спогадах, щоденниках, художніх творах) українських письменників про мову та літературу.

Книга призначається для вчителів-словесників, викладачів вищих навчальних закладів, студентів-філологів та широкого загалу.

Драгоманов М. П. Українське письменство 1866-1873 років [Текст] // Літературно-публіцистичні праці у 2-х томах. – Київ : Наукова думка, 1970. – с. 247-308. – Т. 1.

В статті автор позитивно відгукується про початок реформ та визволення селянства з кріпацької неволі, що сприяло виходу книг, які написані українською народною мовою, також відмічає появу декількох «періодичних видань, хрестоматій та перекладів різних частин святого писма тою самою мовою». Наголошує, що потрібно видавати літературу мовами усіх народів, які проживають в країні, а не лише мовою пануючою. Дає високу оцінку творчості українських письменників, які своїми творами популяризували українську мову: Л. Глібова, Т. Шевченка, І. Котляревського та інших.

Стаття буде цікава студентам-філологам, учням старших класів, історикам, усім кому небайдужа українська мова та історія України.

Максимович М. О. У пошуках омріяної України: вибрані українознавчі твори / М. О. Максимович. – Київ : Либідь, 2003. – 360 с.

Збірка вміщує ключові українознавчі праці видатного вченого-енциклопедиста, першого ректора Київського університету М. О. Максимовича, що стояв біля витоків української ідеї. Він одним із перших підняв свою «корогву за нашу мову, за нашу землю-матір» і з гідністю проніс її протягом всього свого життя.

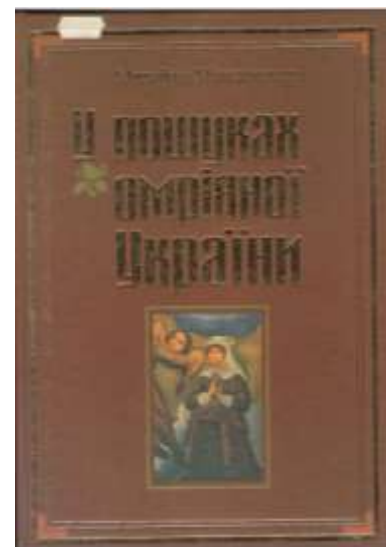
Книга знайомить із поглядами М. О. Максимовича стосовно найголовніших віх української історії.

Для істориків, етнографів, філологів та широкого читацького загалу.

Додаткова інформація на сайтах:

Жидких І. П. Основоположник української літературної мови: до 245-річчя від дня народження І.П. Котляревського [Електронний ресурс] / І. П. Жидких, О. Д. Кандаурова // knau.kharkov.ua [сайт]. – Текст. Б. м., 2014. - Режим доступу: <http://knau.kharkov.ua/news/589-osnovopolozhnik-ukrayinskoyi-literaturnoyi-movi-do-245-rchchya-vd-dnya-narodzhennya-p-kotlyarevskogo.html> (дата звернення 6. 11. 16). – Назва з екрана.

Видатні українські мовознавці [Електронний ресурс] // Українські мовознавці [сайт]. – Текст. Б. м., 2015. - Режим доступу: <https://sites.google.com/site/bagataukraienskamova/home/vidatni-ukraienski-movoznavci> (дата звернення 6. 11. 16). – Назва з екрана.



Чому ми вважаємо Т. Шевченка засновником сучасної української мови [Електронний ресурс] // Облосвіта [сайт]. – Текст. Б. м., 2009. - Режим доступу: <http://www.oblosvita.kiev.ua/2394/1chomu-mi-vvazhayemo-t-shevchenka-zasnovnikom-suchasnoi-kulturi-ukrainskogo-narodu/2/> (дата звернення 6. 11. 16). – Назва з екрана.

IV. Мовний простір третього тисячоліття

Глібчук Н. М. Сучасна українська мова. Морфологія. Практикум : навчальний посібник / Н. М. Глібчук, У. Б. . – Київ : Знання, 2009. – 486 с.

У посібнику наведено завдання і вправи, систематизовані відповідно до програми курсу морфології сучасної української літературної мови для філологічних факультетів вищих навчальних закладів. Охоплено практичний матеріал з усіх розділів курсу і передбачено різні типи завдань для аудиторних практичних занять, самостійної індивідуальної роботи, контрольної перевірки знань студентів.



Призначено для студентів-філологів, викладачів, учителів та учнів шкіл і гімназій гуманітарного профілю.

Голосовська Г. Г. Українська мова для всіх: навчальний посібник / Г. Г. Голосовська. – Київ : Академія, 2015. – 208 с.

Культура мовлення починається із самоусвідомлення мовної особистості і виявляється у послуговуванні мовними нормами. Оволодінню ними сприятиме робота з цим навчальним посібником. Його структуру формують аналіз складних випадків творення і вживання різних частин мови.

Адресований студентам вищих навчальних закладів, прислужиться всім зацікавленим у мовленнєвому саморозвитку.



Громик Ю. В. Український правопис: навчальний посібник / Ю. В. Громик. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 140 с.

Подано основні орфографічні та пунктуаційні правила, зауваження щодо словозміни іменних частин мови та дієслова, а також систему вправ відповідно до розділів навчального курсу «Український правопис». Послідовно акцентовано увагу на складних орфограмах. Робота з посібником оптимізує вивчення студентами курсу «Український правопис», підвищить рівень культури їхнього писемного мовлення.

Для усіх, хто бажає вдосконалити свої правописні навички.

Дзюба І. М. Сучасна мовна ситуація в Україні [Текст] // Дзюба І. М. Спрага. – Київ : «Український світ», 2001. – С. 93-100.

В статті автор піднімає проблему мовного питання в нашій країні, та пропонує шляхи його вирішення. Він наголошує, що необхідно розробити систему дій для створення «об'єктивних обставин, які робитимуть українську мову потрібною і престижною для всіх».

Для усіх, кому небайдужа доля української мови.

Кацавець Р. С. Золоте джерельце: висловлювання про слово, мову, красномовство: навчальний посібник / Р. С. Кацавець. – Київ : Центр навчальної літератури, 2008. – 111 с.

У виданні в стислих і добірних висловлюваннях українських і зарубіжних письменників, мовознавців показана любов і шана до рідної мови, проілюстровані величність української мови, як мови мудрого і гордого народу, значимість державної мови, як засобу порозуміння людей у суспільстві.

Для вищих навчальних закладів і усіх, хто шанує слово.

Островський В. І. А українською кажуть так...: наукова праця / В. І. Островський, Г. Ф. Островський. – Тернопіль : Терно-граф, 2013. – 456 с.

В книзі вперше в українському мовознавстві чітко виявлені відмінності між українською і російською манерами фразобудування та слововжитку. Автори досягли цього способом прямого порівнювання мовнограматичних фактів, взятих зі зрусифікованих джерел (преси, радіо, телебачення) з відповідними прикладами з української класики і народної мови.



Ця книга стане у пригоді журналістам, вчителям, викладачам вищих навчальних закладів, студентам, науковцям, працівникам державних установ та діячам культури, а також всім інтелігентним людям.

Пономарів О. Д. Українське слово для всіх і для кожного: посібник / О. Д. Пономарів. – Київ : Либідь, 2012. – 360 с.

Видання дає поради щодо вибору найкращих варіантів висловлення думки в галузі лексики, вимови, наголосу, морфології, синтаксису, стилістики, фразеології. Один із розділів висвітлює різні етапи становлення української мови як державної та функціонування її в незалежній Україні.

Для науковців, редакторів, лекторів, журналістів, викладачів, студентів, широкого загалу читачів.

Різників О. С. Спадщина тисячоліть: українська мова. Чим вона багатша за інші? / О. С. Різників. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 192 с.

У книзі вперше у нашому мовознавстві висвітлено таку актуальну тему як багатство української мови, яку автор ретельно обґрунтовує на основі різноманітних наукових джерел, досліджуючи фонетичні, морфемні, морфологічні, синтаксичні особливості української мови. Посібник доповнено поезіями автора, новелами.

Книга стане у пригоді учителям, студентам, учням старших класів та усім, хто цікавиться рідною мовою.

Додаткова інформація на сайтах:

Українська мова як атрибут української держави. [Електронний ресурс] // Державність[сайт]. – Текст. Б. м., 2011.- Режим доступу: <http://derzhavnist.blogspot.com/2011/06/blog-post.html> (дата звернення 6. 11. 16). – Назва з екрана.

Українська мова за професійним спрямуванням. [Електронний ресурс] // Основа державномовної політики і мови[сайт]. – Текст. Б. м., 2016. - Режим доступу: http://bookss.co.ua/book_ukranska-mova-za-profesijnim-spryamuvannyam_887/2_lekciya-1.-suchasna-ukranska-literaturna-mova-osnova-derzhavno-movno-politiki-i-movi (дата звернення 6. 11. 16). – Назва з екрана.